

MAGISCHE KLOKKEN EN BELLEN MET SLAGEN EN DRAGEN

MAGIC BELLS DECORATED WITH SNAKES AND DRAGONS

Dr. André Lehr, campanoloog, oud-conservator Nationaal Beiaardmuseum Asten

André Lehr, Ph.D., campanologist, former curator of the National Carillon Museum at Asten, the Netherlands.

Inleiding

Het British Museum bezit een zilveren tafelbel waarvan het verhaal gaat, dat deze door de befaamde beeldhouwer Benvenuto Cellini (1500-1571) voor paus Clemens VII, zijn broodheer, gemaakt zou zijn (Taber 1912, 94). Het lijf van de bel is onder andere met allerlei opgegoten insecten bedekt, met vliegen, sprinkhanen en wel al niet meer. Daarbij hadden de dieren zelf, zij het inmiddels dood, als model gediend. Aldus zouden deze in zilver verstarde beestjes de levende insecten kunnen verdrijven, zij het onder voorwaarde dat de paus zelf de bel zou klingelen. Dat de bel in werkelijkheid omstreeks 1550 door de toen bekende zilversmid Wenzel Jamnitzer is gegoten, is in dit verband niet belangrijk (Tait z.j., 96-105). En al evenmin dat het waarschijnlijk om een apocrief verhaal gaat.

Dit relaas, maar ook vele andere, maakt het geloof van weleer duidelijk dat afbeeldingen op klokken de kracht van die klokken zullen versterken (Lehr 2000, 200-202). Wanneer wij ons beperken tot dieren, blijkt dat op klokken ook wel kikvorsen, padden en kreeften werden gegoten. Dat gebruik gaat overigens ver terug. In het Perga-

Introduction

The story goes that a silver hand-bell located in the collection of the British Museum may have been made by the famous sculptor Benvenuto Cellini (1500-1571) for his boss Pope Clemens VII (Taber 1912, 94). The body of the bell is covered among other things, with several insects, cast in silver, such as flies, cockroaches and so forth. The animals themselves, now long dead, had functioned as models. Ergo, the silver-stiffened insects could oust the living insects provided the Pope himself jingled the bell. The consideration that the well-known silversmith Wenzel Jamnitzer could actually have cast the bell is not valid in this context (Tait, undated, 96-105), and the story is in fact probably apocryphal.

Among many other comparable narratives this one explicates the belief that the pictures amplify the power of such bells (Lehr 2000, 200-202). Let us for the present restrict our interest to images of animals, thus we will note that frogs, toads and even crayfish were also cast upon some bells. This is an ancient custom, by the way. The Pergamon Museum in Berlin holds an

monmuseum te Berlijn bevindt zich namelijk een Assyrische belletje van nog geen tien cm hoog uit rond 850 vóór Christus. Het heeft op de flank niet alleen afbeeldingen van goden, maar ook van verschillende dieren. Op de kop van de bel is een krokodil afgebeeld waaraan de ophangbeugel bevestigd is. Op de schouder van het klokje zijn twee schildpadden en hagedissen gegoten. En de ophangbeugel, evenals het klepeltje, eindigt in slangenkoppen. Maar welke betekenis moet aan die slangen toegekend worden? Eén van de afgebeelde goden is Nunurta (Fontenrose 1980, 146-151). Hij is bekend door zijn strijd tegen de slangendemon Asag van wie hij aanvankelijk verloor, doch die hij tenslotte overwon, dankzij de hulp van het zwaard dat Sharur heette.

Ook Apollo ondervond de boosaardigheid van de slang, toen hij zijn orakel in Delphi wilde vestigen, want ook toen trachtte een als slang vermomde demon dat te verhinderen. De slang en zijn afgeleiden, zoals de gevleugelde slang, of nog verder weg, de draak, waren de mens allerm minst gunstig gezind. Ja, ooit moesten de goden zelfs tegen een zevenkoppige monster vechten. En wie denkt in dit verband niet aan Hercules die als één van de hem opgedragen moeilijke werken de zeeslang van Lerna moest verslaan? Maar dat was verre van eenvoudig, want telkenmale als hij de kop had afgeslagen, groeide die weer aan, totdat zijn neef de wond dichtschroefde.

Blijven wij echter dichter bij huis en herinneren wij ons de listige slang die Eva verleidde (Genesis 3). of, veel later, Joris die de draak doodde omdat deze de zoveelste maagd wenste te verorberen. Neen, in de westerse cultuur heeft noch de slang,

Assyrian bell, less than ten centimetres tall, which dates from about 850 BC. Its flanks exhibit not only images of the gods but also representations of several animals. A crocodile was mounted on top of the bracket from which the bell suspends. On its shoulder were cast two turtles as well as several lizards. The ends of the suspension bracket and of the clapper were shaped into the heads of snakes. What kind of meaning may one ascribe to such snakes? One of the pictured gods is Nunurta (Fontenrose 1980, 146-151). He is known from his fight with the snake-demon Asag. Nunurta initially lost the fight, but in the end he succeeded thanks to the assistance from the sword called Sharur.

Even Apollo had to live through the vicious nature of the snake when he wanted to find The Oracle in Delphi, where a demon in the disguise of a snake tried to thwart him. The snake and its derivatives, such as the winged snake or, still less akin, the dragon, were not favourably inclined to mankind. Even the gods once had to fight the seven-headed monster. Hercules had to subdue the sea snake of Lerna as one of the difficult tasks to which he had been subjected. This was not an easy task for the head grew back as soon as he had cut it off. This went on until his nephew quickly cauterised the wound.

Let us not stray too far from home and not forget the sly snake that seduced Eve (Genesis 3) or, much later, Saint George who killed the dragon since it wanted to swallow its umpteenth maiden. It is true that neither the snake nor its mythical dragon relative carries a positive image in Western culture. Exceptions are quite rare, at least seemingly so. After all, Moses

de mythologisch verwante draak een positief imago. Slechts een enkele maal was er een uitzondering, althans zo lijkt het. Mozes immers liet een bronzen slang opstellen, opdat iedereen die door een slang gebeten werd, zou genezen door naar dat beeld te kijken (foto 1). Maar veel later werd het

Foto 1: Mozes richt de koperen slang op.
Foto: Bert Verveen.
Photo 1: Mozes erecting the copper snake.

slangenbeeld door koning Hizkia weer omver gehaald (Numeri 21:9; 2 Koningen 18:4). Wij verlaten thans de Westerse culturen, hoezeer het door ons geschetste beeld van de westerse slang en zijn mythische nakomeling in volledigheid tekort schiet. Wij gaan namelijk naar het Verre Oosten, waar op geheel andere wijze met de slang wordt omgegaan, althans in religie en mythologie.

De naga die een slang is, maar soms ook een draak

In de vorige paragraaf noemden wij Mozes die een slangenbeeld liet oprichten. Dus

erected a serpent of brass for anyone bitten by a snake to recover by looking upon the sculpture (Numbers 21:9). King Hezekiah, however, later on knocked down the snake idol (II Kings 18:4). Although our consideration of the symbol of the snake and its mythical offspring is quite incomplete, we shall leave the Western cultures at this point in our narrative and turn our attention to the Far East. In these regions the snake is approached quite differently, at least with regard to religion and mythology.

The Naga who is a snake but is sometimes a dragon too

We previously mentioned Moses, since he erected a snake idol. This may have been a positive act, or was it? Well, yes it can, although it does not surface quite as much in our Western culture, but more so in the Far East where the snake symbolises eternal life since it repeatedly casts off its old skin to create a new one. The snake hence symbolises the eternal revolution of time. It acquires this property by drinking life-giving nectar. It is also symbolised by the Ouroboros, the snake that bites its own tail and hence appears to be without beginning or end.

All this does not imply that the real snake, the one of flesh and blood, shared a more charitable attitude attained by its mythical image, for it was simply much too dangerous an animal. Accordingly, a certain amount of ambivalence seems to exist perhaps caused by fear of the snake on the one hand and fascination by the same snake on the other hand.

The fact that the life-empowered snake appears within several religions is quite understandable. This happened in particular within Hinduism, a religion charac-

toch een positief element? Inderdaad, soms wel, hoewel dat in het Westen nauwelijks aan de oppervlakte komt. Maar hoeveel meer in het Verre Oosten! Daar staat de slang voor het eeuwig leven, immers, telkens weer werpt hij zijn oude vel af en weet vervolgens een nieuw te vormen. De slang symboliseert daarom de eeuwige kringloop van de tijd. Hij verwerft die eigenschap door van de levensbrengende nectar te drinken. Het wordt nog eens gesymboliseerd in de ouroboros, die slang die zichzelf in de staart bijt en derhalve zonder begin of einde lijkt (foto 2). Het bovenstaande betekent overigens niet, dat de echte slang, het beest van vlees en bloed, in de meer dan welwillende benadering van zijn mythologisch evenbeeld mocht delen. Want daar was het dier gewoon te gevaarlijk voor. Er lijkt derhalve van een zekere ambivalentie sprake die enerzijds wellicht gelegen is in de vrees voor de slang en anderzijds door de fascinatie van diezelfde slang.

Dat de slang met zulk een levenskracht ook in de religie een plaats zou krijgen, moge duidelijk zijn. In het bijzonder geschiedde dat in het hindoeïsme. Deze godsdienst wordt gekenmerkt door zijn haast ontelbare goden, hun incarnaties (avatara's), maar ook door de bodhisattva's, zij die bijna boeddha of wel een verlichte zijn. En zij allen zijn steeds met talloze attributen verbonden (Schleberger 1986). Dikwijls dragen de goden en halfgoden die in hun handen, zoals het klokje (ghanta), het bliksem-symbool (vajra), de magische dolk (vajrakila), de drietand (trishula), de gebedsmolen en nog zoveel meer.

Ook de slang schikte zich in deze symboliek en wijzigde zich onder de naam 'naga'

Foto 2: Ouroboros (Atalanta Fugiens, 1617.

Uit: Coubert, *Alchemie*)

Photo 2: The Ouroboros (Atalanta Fugiens, 1617.

Taken from: Coubert, *Alchemie*)

terised by its almost innumerable gods, their incarnations (avatara's) as well as by the Bodhisattva's or enlightened ones who are approaching the state obtained by Buddha. All are associated with countless attributes (Schleberger, 1986). Gods and demi-gods often carry these attributes within their hands, like the hand-bell (ghanta), the magic dagger (vajrakila), the trident (trishula), the prayer wheel, *et cetera*.

The snake concept adapted to this symbolic usage and transformed into a mythical animal known by the name of 'Naga'. The Naga's main characteristics still refer to its snake-like nature, but that is about all that can be said of it. The Naga nearly always is a cobra, but a different one since it has more than one head, in fact up to seven are known. These heads are bowed to protect those situated below. Still further removed

in een mythisch dier waarvan de hoofdtekken nog wel aan de slang herinnerden, doch meer ook niet. Het is vrijwel altijd een cobra, maar dan een meerkoppige, tot wel zeven toe. Deze koppen neigen naar voren om degenen die zich daaronder bevinden bescherming te bieden (foto 3). Nóg verder weg van de echte slang is de naga die ook een mens kan zijn, meer in het bijzonder een naga-koning met een beschermende

Foto 3: Indiase priesterbel met 7-koppige naga; 18e-19e eeuw. Nr. 2704E936, Beiaardmuseum, Asten.
Photo 3: Indian priest bell with 7-headed naga.

from the real snake is the Naga that may be human. This applies especially to the Naga-King. He carries a protective head-dress that is composed of several snakes. Suffice to say at this point that these different Nagas do not all appear within each Eastern culture. Here we will deal mainly with the Nagas that still remained close to actual snakes.

But let us at first consider the meaning of the Naga (*Catalogue* 1950, 40-41; Keilhauer 1983, 73). What was its function? In Hinduism one encounters four different kinds:

- Heavenly Nagas who protect the homesteads of the gods
- Nagas of the air who create wind and rain to the advantage of human beings
- Nagas of the earth who determine the course of rivers and streams
- Nagas who may function as guards protecting hidden treasures

From their relationship with water it follows that the Naga is mainly considered as a sign of the energy of life, hence of fertility. It is in essence a primeval symbol. This attribute is reinforced by the belief that the mythical Naga is attached to the stem of a lotus which grows in water, it emanates from its stalk to be more specific (Bosch 1948, 157-161). It is even possible to study temple reliefs for several different intermediary stages of the Nagas, to ultimately discover its final stage, the one that was generally accepted. This also reflects itself in the shape of the Naga, which usually terminates into a bowed head, just like the lotus does.

The art-historical evolution of the stalk of the lotus into the protective snake is supported by the lotus symbolism. The lotus

hoofdkap, samengesteld uit slangen. Het moge overigens plausibel zijn dat deze diverse typen naga's niet in álle oosterse culturen voorkomen. Wij zullen ons echter in hoofdzaak bezighouden met de naga's die het dichtst bij de echte slangen staan.

Maar waar staat de naga eigenlijk voor (*Catalogue* 1950, 40-41; Keilhauer 1983, 73)? Welke functie vervulde hij? Het hindoeïsme kent vier typen naga's, te weten:

- hemelse naga's die de woonplaatsen der goden beschermen;
- naga's van de lucht die ten gunste van de menselijke wezens regen en wind veroorzaken;
- aardse naga's die de loop van stromen en rivieren bepalen;
- en tenslotte worden naga's ook als wachters bij verborgen schatten beschouwd.

De relatie met het water maakt duidelijk, dat de naga vooral als een teken van levensenergie, dus vruchtbaarheid, wordt gezien. Als zodanig is het symbool al oeroud. Die eigenschap wordt nog eens versterkt, omdat de mythologische naga geacht wordt te zijn voortgesprongen uit een lotus die in het water groeit, meer in het bijzonder, voortgekomen uit de stengel van de lotus (Bosch 1948, 157-161). Het is daarbij mogelijk in reliëfs op tempels de verschillende tussenvormen aan te wijzen en die zien eindigen in de naga zoals die tenslotte algemeen aanvaard werd. Het weerspiegelt zich ook in de vorm van de naga die doorgaans eindigt in een gebogen kop, zoals de lotus.

Deze kunsthistorische evolutie van lotus-stengel naar beschermende slang wordt ondersteund door de symboliek van de lotus. Want ofschoon de lotus in het moeras groeit, wordt hij daar niet door bezoe-

grows within the morass, yet is not contaminated by it. His flowers float on the water, yet are not wetted by it. In this way the lotus transformed into a symbol of purity and perfection that could not be corrupted by all the dirt of the world. 'He is like the truly wise, living in this world to be sure, yet not swayed by it' (Seckel 1957, 174).

China

Amongst the Buddhists within the northern regions that are void of Hindus that is to say in China, Japan and Korea, Naga symbolism differs slightly from elsewhere in the Far East. Here the Naga is mainly a dragon with incidentally the same function as the snake, although with the addition of one very special extension that originated during the Chinese Qing-dynasty (1644-1911) when the dragon functioned as the prime symbol for the nation and of the emperor. As an emblem for the emperor the dragon was provided with five claws, each one fitted with four toes. Other officials had to content themselves with four-clawed dragons. It is again the case, as has been remarked upon previously, that the real snake was not treated as benevolently as its counterpart the mythical dragon. Legends about genuine snakes describe this in no uncertain terms (cf. Werner 1961).

But first let us go back in history, and specifically to the times of the Shang Dynasty (ca. 1520 – ca. 1030 BC.). This was the time when an uncommonly rich bronze culture came into being, highlighted by ritual dinnerware as well as by bells, both of unrivalled beauty. Dragons, although quite stylised, were amply present on these bronze utensils (Willems 1965, 96-99). The so-called t'ao-t'ieh-mask is the first one to impress us. It is the head of a

deld en ofschoon zijn bloemen in het water liggen, worden ze daar niet vochtig door. Daarmee werd de lotus tot een symbool van een niet door het vuil van de wereld te bezoedelen reinheid en volmaaktheid. Hij is als de werkelijk wijze mens die weliswaar in deze wereld leeft, maar zich daar niet door laat beïnvloeden (Seckel 1957, 174).

China

Bij de noordelijke boeddhisten, immers hindoeïsten treft men daar niet aan, ligt de symboliek rond de naga iets anders dan elders in het Verre Oosten. En wij spreken dan met name over landen als China, Japan en Korea. Want daar is de naga vooral een draak die overigens eenzelfde functie als de slang heeft, zij het met één uitbreiding. Want tijdens de Chinese Ching-dynastie (1644-1911) was de draak bovenal het symbool van de keizer en de natie. Als keizerlijk embleem had de draak vijf klauwen, elk met vier tenen. Andere officiële personen mochten alleen maar een draak met vier klauwen voeren. Overigens, en wij merken dat reeds eerder op, het lijkt erop dat de echte slang lang niet zo welwillend werd benaderd als zijn evenknie, de mythische draak. De legenden over het eerstgenoemd dier maken dat maar al te duidelijk (men leze Werner 1961).

Maar allereerst gaan wij terug in de geschiedenis en wel naar de Shang-dynastie (c.1520-c.1030 vóór Christus) waarin een ongemeen rijke bronscultuur zich inzette, van ritueel vaatwerk en klokken van ongekende schoonheid. En op deze bronzen waren draken rijkelijk vertegenwoordigd, zij het in sterk gestileerde vorm (Willems 1965, 96-99). Allereerst valt het veelvuldig voorkomende zogenoemde t'ao-t'ieh-masker op. Het is een monster-

Foto 4: Chinese klok, 480-221 v. Chr.; 440E109, Beiaardmuseum, Asten.
Photo 4: Chinese bell, 480-221 before Christ.

monster with an unfriendly mien looking us straight in the face. Its intention is not quite clear. Its threatening nature seems to repel evil spirits. A benevolent demon and a dragon as well? One is doubtful in this respect, although some suggest the idea that the mask of this monster consists of two dragons back-to-back, pictured in profile. The bells from the Shang dynasty as well as from the successive Zhou-dynasty (ca. 1030-221 B.C.) are much clearer in this respect. The eye used to suspend each one with, consists of two dragons executed in a nearly two-dimensional relief. The dragons touch each other with their beaks,

kop die ons recht in het gezicht aankijkt en bepaald niet vriendelijk. De betekenis is overigens niet helemaal duidelijk, ofschoon het dreigende karakter de boze geesten lijkt af te weren. Een goede demon dus. En ook een draak? Daar zijn twijfels over, hoewel soms het idee wordt geopperd dat het monstermasker is samengesteld uit twee draken die met de rug tegen elkaar zitten, waarbij ze en profiel zijn uitgebeeld. Veel duidelijker zijn overigens de ophangogen van vele Shang-klokken en uit de daarop volgende Chou-dynastie (c.1030-221 vóór Christus). En dan gaat het steeds om twee in een plat reliëf uitgevoerde draken die met de bek elkaar raken en daarmee een opening vormen waardoor een ophanglus gestoken worden (foto 4). Maar er is meer, want dikwijls ziet men ook kleinere sterk gestileerde draken op het lijf der klok of ander bronswerk. En tenslotte talloze kleine draakjes over het gehele kloklichaam verspreid als kleine kronkelige draadjes. Kortom, tijdens de Shang- en Chou-tijd stonden de draken volop in de belangstelling (foto 4a).

Geleidelijk aan treden er echter veranderingen op. Tijdens zowel de Shang- als Chou-dynastie had elke klok een doorsnede bestaande uit twee tegen elkaar geplaatste cirkelsegmenten, minder nauwkeurig gezegd een ellipsvormige doorsnede. Maar aan het begin van de jaartelling verandert die doorsnede in een cirkel en bovendien verschijnen er naast kleinere ook veel grotere klokken, tot tonnen zwaar. Dan ook verdwijnen de draken van het kloklichaam om realistischer dan voorheen in het ophangoog terug te keren. Want de oorspronkelijke tweedimensionale vorm wordt een driedimensionale, waarbij het abstracte karakter enigszins verandert in meer her-

Foto 4a: Priesterbel China, 14^e eeuw. Beiaardmuseum, Asten.

Photo 4a: Priest bell China, 14th century.

thus creating an opening for a looped cord to suspend the bell with. But this is not all, for smaller strongly stylised dragons are often found on the body of the bell or on some other piece of bronze. A great number of very small dragons lie scattered over the body of the bell, like many small undulating threads. We can conclude that during the times of the Shang and the Zhou dragons were paid much attention.

During the passage of time change occurred slowly, as usual. In the Shang- and Zhou-dynasties the cross-section of each bell consisted of two circle segments

kenbare vormen. En daar bleef het bij tot in onze tijden. Elke Chinese klok zal deze traditionele vorm behouden. Alleen bij gietijzeren klokken van de zeventiende eeuw en later wordt het ophangoog gereduceerd tot slechts de kop van twee draken. Maar dat had waarschijnlijk met giettechniek te maken en niet zo zeer met gewijzigde inzichten.

Japan en Korea

In de archeologische tijd kende Japan weliswaar klokken en bovendien zéér bijzondere (dotaku's), doch met draken hadden ze niets van doen. Dat veranderde pas toen

Foto 5: Japanse tempelklok, 17e-18e eeuw.
Beiaardmuseum, Asten.
Photo 5: Japanese temple bell, 17th-18th century.

put against each other, resulting in a roughly elliptic shape. This changed around the beginning of the Common Era. The cross-section became a true circle. Also many larger bells appeared besides the common small ones, and some may have reached masses of several tons. The dragons disappeared from the body of the bell to reappear in a much more realistic way in the eye used to suspend each bell with. Their bodies changed from the original two-dimensional shape into three dimensions. This was accompanied with some loss of their abstract nature since they assumed more recognisable shapes. And so the bells stayed the way they were up into the present. Each Chinese bell kept and keeps this traditional shape. There exists only one exception to this rule and this applies to the cast-iron bells from the seventeenth century onward. Their suspension eye was simply reduced to the heads of the two dragons. This was most probably the result of the technological requirements of iron casting and did not depend so much on a change in point of view.

Japan and Korea

In Japan bells were known of old and some were quite special (dotakus). These had nothing to do with dragons, however. This situation changed in the sixth century when Buddhism spread from China into Japan, with its characteristic bells, even quite heavy ones, following in its wake. These Buddhist bells contained the two dragons together forming its suspension eye, just like their Chinese counterparts. For Korean bells the situation is somewhat different.

The heads of Korean bells contain a tube, cast together with the bell, which is connected to its inside. One says that this

het boeddhisme in de zesde eeuw vanuit China zijn intrede deed en daarmee ook klokken, en wederom tot zeer zware, zoals in China (foto 5 en 6). Ook deze boeddhistische klokken hebben twee draken die samen het ophangoog vormen. Dat ligt bij Koreaanse klokken overigens iets anders.

Klokken in Korea hebben op de kop een aangegoten buis die in verbinding met de binnenzijde staat. Het zou de resonantie van de klok verbeteren, hoewel dat geenszins vaststaat. Maar die pijp is wél de oorzaak van dat niet twee naar elkaar toegewende draken het ophangoog kunnen vormen, doch slechts één draak die dat karwei moet klaren.

Zuidoost-Azië

Eens was in dit gebied de rijke cultuur der Khmers dominant, in het bijzonder tijdens de klassieke periode die ruwweg loopt van het jaar 800 tot in de vijftiende eeuw. Indrukwekkend hoogtepunt is de majestueuze tempel Angkor Vat, die in de twaalfde eeuw tot stand kwam (Coe 2003). Evenals dat elders het geval was, stond bij de Khmers de naga in hoog aanzien. Men kan daar verschillende voorbeelden van geven, zoals van koning Suryavarman II (ca.1150) die op een troon was gezeten waarvan de poten in koppen van naga's eindigden. Maar omdat klokken en bellen in deze cultuur zeldzaam zijn, mag het bepaald niet verbazen dat bellen met naga's nóg zeldzamer zijn. In feite leken de Khmers dan ook niet echt geïnteresseerd in klokken. Afgezien van de eenvoudige dierbellen, kennen wij in feite slechts de wat kleinere priesterbellen waarmee tijdens gebeden geklingeld werd. Maar de voorbeelden die er zijn, blijken van een zeldzame schoonheid te zijn. Zo is daar een priesterbel waarvan de handgreep

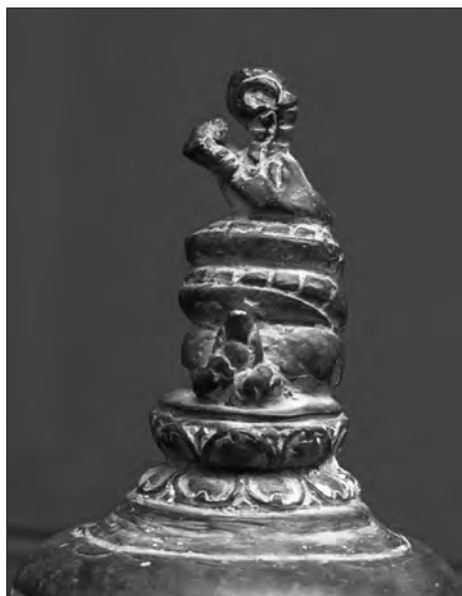

Foto 6: Japanse tempelbel, 2^e helft 19^e eeuw. Beiaardmuseum, Asten.

Photo 6: Japanese temple bell, 2nd part 19th century.

improves the bell's resonance, even though this has not been confirmed as yet. This tube hampers the formation of a suspension eye consisting of two opposing dragons. It is therefore left to a single isolated dragon to complete this task.

Southeast Asia

The rich culture of the Khmer once dominated this region, especially during the classic period dating from about 800 into the fifteenth century. The majestic temple of Angkor Vat, erected in the twelfth century (Coe 2003) forms its impressive highpoint. Like elsewhere in Asia the Khmer held the Naga in high regard. Several examples still exist, such as the throne of King Suryavarman II (ca. 1150). The feet of this throne terminated in Naga heads.

bestaat uit de god Shiva, geflankeerd door twee beschermende naga's.

Indo-Javaanse Rijk

Het hindoeïsme zou vanuit India over Zuidoost-Azië de Indonesische rijken al tijdens het begin van de jaartelling bereiken (Krom 1931; Lunsingh Scheurleer & Klokke 1988, 1-12; Van Lohuizen-De Leeuw 1984, 9-14). Maar het zou nog een tiental eeuwen duren, voordat de geschiedenis daar greep op zou krijgen. Want toen ontstonden dikwijls machtige rijken op Sumatra en vooral op Java. Daaronder was het Oost-Javaanse rijk onder de Majapahit-dynastie (1294-1500) zeker niet het geringste. Reeds eer-

Foto 7: Priesterbel, 8^e-9^e eeuw, Indonesië, Hindoe-Javaans. Beiaardmuseum, Asten.
Photo 7: Indonesian Priest bell, 8th-9th century, Hindu-Javanese.

Since bells were rare within this culture it is not too amazing that bells containing Nagas are even more exceptional. It seems that the Khmer were not really interested in the use of bells. Apart from the simple bells of animal husbandry we only know of the existence of a few smaller bells that were tinkled by the priests during their sermons. However, the examples that do exist appear to be of an unrivalled beauty. The prayer bell, of which the god Shiva forms its bracket, flanked by two protective Nagas is a first-rate example.

Indo-Javanese Realm

Beginning in India, Hinduism spread through Southeast-Asia and reached the Indonesian region probably at about the start of the Common Era (Krom 1931; Lunsingh Scheurleer & Klokke 1988, 1-12; Van Lohuizen-De Leeuw 1984, 9-14). It would take another ten centuries, however, before history could truly unfold itself within this region. Then often quite powerful kingdoms arose on the islands of Sumatra and especially, on the island of Java. Among these we know for sure that the East-Javanese kingdom under the Majapahit-dynasty (1294-1500) can not be overlooked. Western-Java had already been flourishing before the rise of Majapahit. The Borobudur, built about A.D. 780 still bears witness to the period. These kingdoms can not be considered to be true Hindu-states, however, since they mixed with the local animistic cultures. For this reason one talks about Hindu-Javanese states, or in reference to India as the country of origin of Hinduism about Indo-Javanese states. Hinduism and religious attributes are closely connected with each other. This occurred on Java too, for its stylistic relationship to the Southeast-Asian

der had West-Java al evenzeer een grote bloei gekend. De Borobudur, die omstreeks 780 na Chr. gebouwd werd, kan daar nog steeds van getuigen. Het waren echter geen zuivere Hindoe-rijken, vermengd als ze waren met plaatselijke culturen. Om die reden spreekt men ook wel van Hindoe-Javaanse rijken of, verwijzend naar het thuisland van het hindoeïsme, Indo-Javaanse.

Hindoeïsme en religieuze attributen zijn onverbreekelijk met elkaar verbonden. Zo ook op Java, waarbij een stilistische relatie met de Khmer-cultuur in Zuidoost-Azië bepaald niet ontkend kan worden. Maar sedert het begin van de zestiende eeuw, wanneer de Islam geleidelijk aan zijn intrede deed, zou dit veranderen. Want weldra verdwenen vrijwel alle cultusobjecten uit het religieuze leven en daarmee ook de klok en bel.

In tegenstelling tot China, Korea en Japan, heeft de Indo-Javaanse cultuur geen grote klokken gekend. Een hoogte van een halve meter was al een grote uitzondering. Afgezien van dierbellen, kan men de Indo-Javaanse bellen in twee typen onderscheiden, namelijk de tempelbel die aan een bronzen ketting werd opgehangen en doorgaans 20-30 cm hoog is, alsmede de kleinere priesterbel waarmee de priester tijdens gebeden klingelde, op dezelfde wijze als dit bijvoorbeeld nog altijd in Tibet en Nepal gebeurt (foto 7).

Het bijzondere aan die bellen is, dat ze vrijwel altijd bekroond worden door een symbool uit het hindoeïsme en soms ook het boeddhisme. Genoemd kunnen worden de donderkeil of vajra, de garuda of de mythologische vogel die in voortdurende strijd met de naga's is, de nandi of stier als sym-

Khmer-culture cannot possibly be denied. The gradual penetration of Islam that started in the sixteenth century changed everything, however. All objects related to the older religion disappeared, including the bells as well.

The Indo-Javanese culture did not cover tall bells, quite in contrast with China, Korea and Japan. A fifty centimetres tall bell was already a notable exception. Apart from bells used in husbandry one may distinguish two types of Indo-Javanese bells. The first kind is the temple-bells. These bells are usually between twenty to thirty centimetres tall and they were suspended with the use of a bronze chain. The second type of bells is smaller. The priests sounded these bells during their prayers, similar to present usage in Tibet and Nepal.

What is quite special with regard to these bells is that they are nearly always capped with a Hindu symbol or, occasionally, with a Buddhist one. One may mention here the thunder-celt or vajra, the garuda or mythical bird who always fights the Nagas, the nandi or bull who symbolises unceasing fertility, the singha or lion that is the riding animal of Shiva's wife Durga, and, of course, the Naga which forms the subject of this paper. Incidentally, dragons were also known in the Indo-Javanese culture, although somewhat less dominant as compared with China and in Japan.

India

Buddhism could not establish itself in India, even though it originated in this country, Hinduism is still the dominant religion. India also forms a border between two different cultures of which one group of cultures stresses the evil nature of the serpent while

bool van de onuitputtelijke vruchtbaarheid, de singha of de leeuw die als rijdier dient van Durga, de vrouw van Shiva. En natuurlijk de naga, het onderwerp van deze publicatie. Overigens, draken kende de Indo-Javaanse cultuur eveneens, zij het wat minder indringend als in China en Japan (foto 8).

India

Hoewel het boeddhisme in India ontstond, heeft het daar uiteindelijk geen wortel geschoten, immers, het hindoeïsme is daar nog steeds de heersende godsdienst. India vormt bovendien de grens tussen enerzijds de culturen die de boosheid van de slang benadrukken en anderzijds de culturen die juist zijn bescherming prijzen. Toch komt de naga op grotere tempelklokken niet meer voor. Want daar wordt het ophangoog van elke klok door twee leeuwen gedragen. Wel vinden wij priesterbellen met een zevenkoppige naga die zich beschermend over een echtpaar buigt. Maar daartoe lijkt de rol van de naga op klokken althans in India zich te beperken.

the other group of cultures reveres its protection by the snake. The Naga does not appear on the larger temple bells anymore, since two lions now carry the suspension ring of each bell. However, we still encounter prayer bells with the seven-headed Naga bending its heads protectively down over a married couple, a role of which the Naga carrying bells seem to be limited to within present-day India.

Translation into English: Prof. dr. A.A. Verveen
English corrections: Dr. Lawrence Smith

Foto 8: Javaanse spleetrom, 14^e eeuw; 2196O279, Beiaardmuseum, Asten.

Photo 8: Javanese split drum, 14th century.

LITERATUUR

- Bosch, F.D.K., *De Gouden Kiem. Inleiding in de Indische symboliek*. Amsterdam & Brussel, 1948.
- Catalogue of the Tibetan Collection and other Lamaist Articles in the Newark Museum*. Vol. 1. Newark, N.J., 1950.
- Coe, Michael D., *Angkor and the Khmer Civilization*. New York, 2003.
- Fontenrose, Joseph, *Python. A Study of Delphic Myth and its Origins*. Berkeley, Los Angeles, London, 1980.
- Keilhauer, Anneliese und Peter, *Die Bildsprache des Hinduismus. Die indische Götterwelt und ihre Symbolik*. Köln, 1983.
- Krom, N.J., *Hindoe-Javaansche Geschiedenis*. 's-Gravenhage, 1931.
- Lehr, André, *Magie en Klokken*. Asten, 2000.
- Lohuizen-de Leeuw, J.E. van, *Indo-Javanese Metalwork*. Stuttgart, 1984.
- Lunsingh Scheurleer, Pauline & Klokke, Marijke J., *Divine Bronze. Ancient Indonesian Bronzes from A.D. 600 to 1600*. Leiden, 1988.
- Schleberger, Eckard, *Die indische Götterwelt. Gestalt, Ausdruck und Sinnbild*. Köln, 1986.
- Seckel, Dietrich, *Buddhistische Kunst Ostasiens*. Stuttgart, 1957.
- Taber, Mary J., *Bells. An anthology*. Boston, 1912.
- Tait, Hugh, *Catalogue of the Waddesdon Bequest in the British Museum. II. The Silver Plate* (London, z.j.).
- Werner, E.T.C., *A dictionary of Chinese Mythology*. New York, 1961.
- Willems, William, *Foundations of Chinese Art. From neolithic pottery to modern architecture*. London, 1965.